

Mottagare
Socialnämnden

Ekonomiska förutsättningar LSS

Förslag till beslut

Socialnämnden godkänner informationen

Sammanfattning

Bakgrunden till detta ärende är att LSS-verksamheten fortsatt är underfinansierad och dras med stora ekonomiska underskott. Tidigare har en djupare analys genomförts (SON 2022/299) utifrån det ekonomiska läget.

Det här blir en uppföljning av tidigare analys och en beskrivning av utvecklingen de senaste åren inom området LSS. Vidare kommer ärendet även beskriva de förutsättningar som förvaltningen har de närmaste åren.

Bakgrund

LSS-lagstiftningen är en rättighetslagstiftning vilket innebär att grunden är goda levnadsvillkor till skillnad mot skäliga levandavillkor enligt socialtjänstlagen. Socialförvaltningen tar emot ansökningar om LSS-insatser, bistånds bedömer dessa och fattar beslut. Gynnande beslut måste verkställas oavsett om det finns ekonomiska förutsättningar eller inte. Handläggningen styrs av individens behov och inte av ekonomi. Ytterst är det socialnämndens ansvar att se till både de individuella behoven och att det finns rimliga förutsättningar för att hålla en budget i balans.

När det gäller de olika verksamheterna inom LSS så sker det mesta av utförandet i egen regi och på Gotland. Det är förhållandevis få placeringar på fastlandet. De placeringar som görs externt är mer kostsamma. Socialförvaltningen fått betala särskild avgift på cirka 1,5 mnkr under 2022 utifrån bristen på bostad med särskild service.

Ekonomiskt läge

LSS-verksamheten bedrivs med ett stort ekonomiskt underskott mot budget. Detta trots att socialförvaltningen har nationellt sett väldigt låga kostnader. Sett till referenskostnaden för 2022 så borde verksamheten kosta cirka 30 mnkr mer för Gotlands del. (Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämningen och indikerar vad respektive verksamhet borde ha för nettokostnad, enligt kostnadsutjämningsystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet.)

Kostnadsnivån inom verksamhetsområdet har ökat de senaste åren. Inom LSS-området blir effekten att det blir ännu större underskott mot tilldelad budget. Både köp av verksamhet och egen regi kostar mer. Underskotten byggs på år efter år och förvaltningen anser nu att underskottet är så stort att inte finns förutsättningar att nå budget i balans. Socialförvaltningen har påtalat behovet av ekonomiskt tillskott varje år i budgetskrivelserna, men de tillskott som vissa år tillförts nämnden har inte täckt behovet.

De senaste fem åren, 2019 till prognos för 2023, har kostnaderna för LSS-verksamheten ökat med 24 procent medan budgeten ökat med endast 14 procent. Underskottet för 2023 är prognostiserat till 53 mnkr. Kostnaderna har främst ökat för bostad med särskild service LSS, kostnadsökningen här bedöms landa på 41 procent på fem år. Av detta är det kostnaderna för externa placeringar i bostad med särskild service som ökar från 18 mnkr 2019 till cirka 47 mnkr 2023, en ökning med över 150 procent. Samtidigt har volymerna, antal vård dygn, för dessa placeringar också ökat men inte i samma takt som kostnaderna. Orsaker till kostnadsökningen är att det är fler brukare med mycket komplexa behov, allmänna prisökningar samt brist på platser i egen regi.

För LSS-insatser som utförs i egen regi så bedöms kostnadsökningarna vara rimliga, dock är det relativt stora ökning av personalkostnaderna 2023, vilket också redovisas för andra verksamheter. Utföraren strävar efter ekonomisk balans och försöker bedriva verksamheten med nuvarande resurser, detta tenderar att påverka kvaliteten negativt. De utför LSS-insatser med mycket låga kostnader nationellt, men de redovisar ändå underskott.

Nya platser inom bostad med särskild service, LSS och nytt ramavtal

Under åren 2023 och 2024 tillskapas 18 nya platser i bostad med särskild service på Gotland. Av dessa är 6 platser i egen regi och 12 platser i privat regi. Senast det tillskapades platser i egen regi var under tidigt 90-tal. Utifrån nya platser i privat regi sker nu en ramavtalsupphandling. Ramavtalet kommer troligen att resultera en ökad kostnadsnivå vilket även påverkar kostnaderna för befintliga placeringar.

Det är positivt att det tillskapas nya platser då det länge varit en obalans där behovet är större än tillgången. Några av placeringarna på fastlandet kommer förvaltningen nu att kunna erbjuda plats på Gotland. Även om målsättningen är att ha så få externa placeringar som möjligt så är bedömningen att socialförvaltningens kommer att behöva nyttja samtliga nya platser. De nya platserna beräknas öka kostnaderna med mellan 25 till 30 mnkr per år. För detta finns ingen finansiering.

Kvalitet kontra kostnader utförare i egen regi

Utifrån nyligen genomförda kvalitetsgranskningar samt avvikelserapportering och synpunktshantering noteras att LSS-verksamheten som bedrivs inom socialförvaltningen har vissa kvalitetsbrister. Kvaliteten behöver höjas och det kan till exempel handla om att öka tillgängligheten genom ökad bemanning, vilket ger ökade kostnader. En bedömning är att kostnaderna för utförandet i egen regi troligen är för låga. Det krävs budgettillskott för att höja kvaliteten och det krävs självklart också, arbete inom verksamheten med att se över organisation, kompetens och arbetsätt.

Bedömning

Socialförvaltningen gör bedömningen liksom tidigare år att det inte finns förutsättningar för att klara en budget i balans. Underskottet är för stort för att kunna hantera inom befintlig budgetram och det behövs ett stort budgettillskott. Dessutom måste verksamheten i egen regi ses över för att motverka kvalitetsbrister. Enligt revisionsrapport Granskning av Rutiner vid lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade kan konstateras att förvaltningens kostnader är låga. Här lyfts också behovet av och brister i planering av fler boendeplatser.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse socialförvaltningen daterad 2023-10-09

Referensmaterial:

- LSS-analys kostnader, budget och volymer 2015-2021, daterad 2022-08-24 (SON 2022/299)
- KPMG Granskning av Rutiner vid lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade daterad 2022-09-15 (SON 2022/330)
- Tjänsteskrivelse, Svar på revisionsrapport KPMG, Rutiner vid lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (SON 2022/330)

Socialförvaltningen

Marica Gardell
Socialdirektör

Skickas till

SOF Anna-Lena Gutedal, ekonomichef
SOF Therese Thomsson, myndighetschef